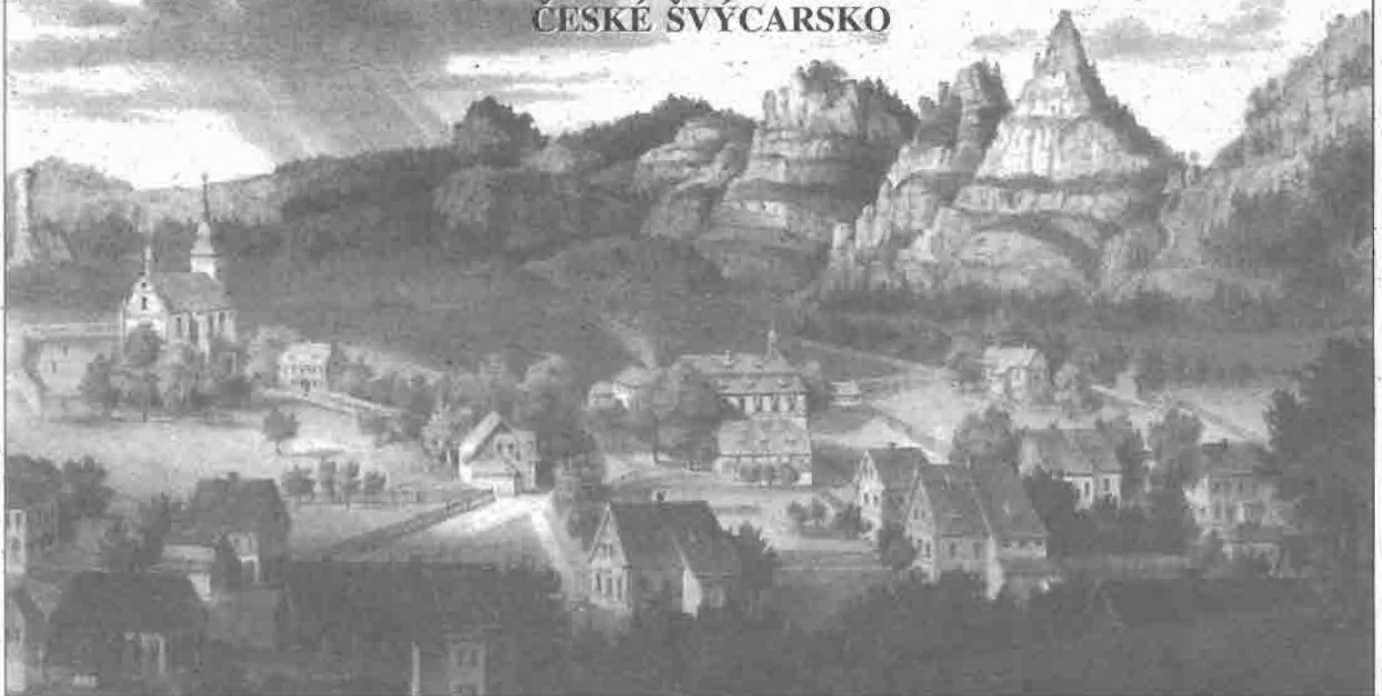

ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ZPRAVODAJ SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU
ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Květen 2007

6. ročník

1/2007

Z OBSAHU:

Revitalizace dna Pryskyřičného dolu	2
Kulišek nejmenší	3
Proč se kácí stromy v NP	4
Převisy a jejich paměť	6
Lužický zlom	7
Nezvaný host (Kyřil)	9
Školení průvodců	13
Z historie myslivosti na českokamenickém panství	16

K vypouštění lososů

Dne 29. března 2007, tak jako již několik posledních let, byl do vod řeky Kamenice opět vysazen plůdek lososa obecného (letos kolem 80 000 ks). Snad nebude zcela bez zajímavosti, že ani v minulosti se lososí populace bez zásahu lidské ruky zcela neobešla. Na rozdíl od současnosti však tehdejší podpůrné aktivity byly dány hlavně tím, že losos byl ještě loven. Minimálně od 19. století bývalo rybí hospodářství na Kamenici

pronajímáno. Pachtýři měli kromě peněžních odvodů (např. začátkem 20. století 180 Kč) za povinnost starat se i o doplňování stavu rybí populace. Každý rok museli do řeky vysadit 10 000 plůdků lososa, k jejichž vypěstování jim sloužila lososí líheň v Edmundově soutěsce. Tu, včetně vodní nádrže a žlabu, museli udržovat na své vlastní náklady. Naším „letošním plavecům“ popřejme hodně sil a štěstí; budou ho potřebovat. Net

Lososí chyt v Edmundově soutěsce

Zdrž u lososího chytu ve Hřensku, dobové foto

Revitalizace dna Pryskyřičného dolu

V listopadu roku 2006 proběhla revitalizace Pryskyřičného dolu. Cílem realizovaných opatření bylo obnovení přirozeného vodního režimu a rozvoj charakteristické fauny a flóry.

V době kdy lesy nynějšího národního parku byly ještě intenzivně využívány k hospodářským účelům byl vytvořen a částečně i realizován projekt lesní cesty, která měla spojit Konírny s křižovatkou u Panenské jedle. Potůček tekoucí dnem Prs-

kyřičného dolu byl sveden do hlubokého příkopu, místy i do ocelových trub a na zbylé části dna byl vybudován základ budoucího tělesa lesní cesty. Lesní cesta nebyla nikdy dokončena a příroda si bohužel nedokázala sama poradit se zásahem lidské ruky. Pracovníci Správy NP České Švýcarsko se tedy pokusili přírodě pomoci tím, že nechali odstranit ocelové propusti a příkop na 10 místech přehradit pomocí tzv. Grabnerových přehrázek. Odtok vody ze dna Pryskyřičného dolu se tak výrazně zpomalil a rokle tak dostala novou šanci nastolit zde bezbřehou diktaturu zákonů přírody. Příkop bude pomalu zanášen písčitými usazeninami a během několika následujících let pokryjí dno rokle porosty rašeliníku a mechu, v sezónních tůňkách najdou svůj domov obojživelníci a jiní živočichové, třeba ze světa hmyzu. Základ tělesa lesní cesty již nyní pohlcuje přirozené zmlazení smrku ztepilého, který je právě zde, na dnech inverzních roklí, stanovištěm původní. Před započatím veškerých prací spojených s revitalizací byl proveden podrobný zoologický, botanický a bryologický průzkum dané lokality, aby bylo do budoucna možné efektivně vyhodnocovat změny vzniklé v důsledku revitalizace.

Revitalizaci dna Pryskyřičného dolu financovala o. p. s. České Švýcarsko z finančních zdrojů projektu GEF. Celková částka, která byla dodavateli prací ing. Zbyňku Hýzlerovi vyplacena činila 199 920,- Kč.

Jan Drozd

Pryskyřičný důl před zásahem

Odstraňování ocelových propustí

Grabnerova přehrážka

Kulíšek nejmenší

Je naše nejmenší sova, jak již název napovídá. Velký je jako kos. Bystrý, rychlý, čilý, odvážný... Člověka se nebojí. To, že silně ohroženého kulíška nepotkáme často je tím, že jich je málo, ale hlavně tím, že se neumíme dívat. Naši mezolitičtí pradědečkové, nebo pralesní indiáni by i dnes u nás viděli daleko více kulíšků, než my - slepci slepí, trdla počítačová.

V dubnu kulíšek hnízdí. Samička sedí na vajíčkách trošku déle než 14 dní. Celou tu dobu jí sameček nosí do dutiny ulovené myši a drobné ptáky. Kulíšková je na vajíčkách doslova zasypána péčí kulíška. Neuklízí kvůli tomu, aby hnízdo neprozradila. V okamžiku, kdy se však vyklube první malý kulíšek, probudí se v ní něco, co má každá maminka (jinak bychom shnili ve špíně) - uklízací pud a kulíšková okamžitě všechn ten čtrnáctidenní nepořádek uklidí. Vyháže to z dutiny ven, kuna nekuna.

Hnízdní dutiny kulíšků se hledají ještě hůře než kulíšci (to v kraji neplatí jen pro jednoho člověka - indiána Uli-Auksta z NP Saské Švýcarsko). Pro ochranu kulíška je velmi důležité najít jeho hnízdní dutinu. Lesníci musí právě na jaře zasahovat proti kůrovci. Pokud lesník o kulíščí dutině ví, dokáže usměrnit těžbu tak, aby kulíšci vyhnízdili. **Václav Sojka**

Mládě kulíška v Podhájí u Rumburka. Dutinu našel V. Šena. Kolem hnízdiště bohužel došlo k razantnímu kácení, takže letos už tu kulíšek nehnízdí.

Sameček kulíška na trhačí bříze poblíž hnízdní dutiny v borovici (Mlýnská rokle)

Kulíšková při generálním úklidu (u Brtnického potoka)

Proč se kácí stromy

Mezi návštěvníky Národního parku České Švýcarsko lze občas zaslechnout názor, že veškerá těžba dřeva na území národních parků je zapovězena. Pravdou je ale opak, těžba dřeva na území národního parku jen nenaplnuje parametry hospodářského využívání lesů za účelem získání příjmů za vytěžené dřevo, je však prostředkem pro **konání přeměn lesních ekosystémů**.

Národní park České Švýcarsko byl vyhlášen za účelem ochrany unikátních geomorfologických hodnot území, tzn. skal a skalních útvarů. Les na území dnešního národního parku byl po staletí využíván hospodářsky a v důsledku toho jsou lesní ekosystémy změněny do nynější podoby. Jsou zde hojně zastoupeny **geograficky nepůvodní druhy** jako je borovice vejmutovka, douglaska tisolistá, dub červený a v neposlední řadě i **stanovištně nepůvodní druhy**, hlavně smrk ztepilý. Právě tyto dřeviny jsou terčem cílených lesnických zásahů, jejichž smyslem je tyto dřeviny odstranit a nahradit je původními dřevinami, zejména bukem lesním, dubem zimním a jedlí bělokorou. Konání pracovníků národního parku je zcela promyšlené a podloženo odbornými průzkumy celého území NP. V posledních třech letech bylo provedeno důkladné, detailní typologické mapování národního parku jehož výsledkem je přesná specifikace druhového složení lesa na každé konkrétní lokalitě a právě toto **typologické mapování** je výchozím podkladem pro plánování veškerých lesnických a tedy i těžebních zásahů.

Největším „soustem“ pro pracovníky národního parku v přeměnách lesních ekosystémů (změna druhové skladby

Smrková monokultura

Bučina

lesa) jsou vedle porostů borovice vejmutovky i rozsáhlé smrkové monokultury pokrývající 60 % území NP. Smrkové monokultury byly ve velkém zakládány ve 20. letech minulého století, kdy celou tehdejší střední Evropu postihla mnišková kalamita a vzniklé holiny byly zálesňovány smrkem, dřevinou, která v relativně krátkém čase poskytovala kvalitní, rovné dřevo vhodné pro další zpracování. „Smrková mánie“ jak dnes lesníci nazývají tehdejší počínání pokračovala až do 70. let.

Dnes, zejména v národních parcích, je kladen důraz na **přírozenou druhovou skladbu lesů**, která je schopna odolávat tlaku biotických (hmyzí škůdci) a abiotických činitelů (vítr, sníh, námraza). Ve smrkových monokulturách jsou proto zakládány **malé obnovní prvky** (kotlíky, náseky či podsadby), které jsou východisky budoucích lesních porostů s přírozenou druhovou skladbou. V praxi to znamená, že na malých ploškách uvnitř smrkovo-

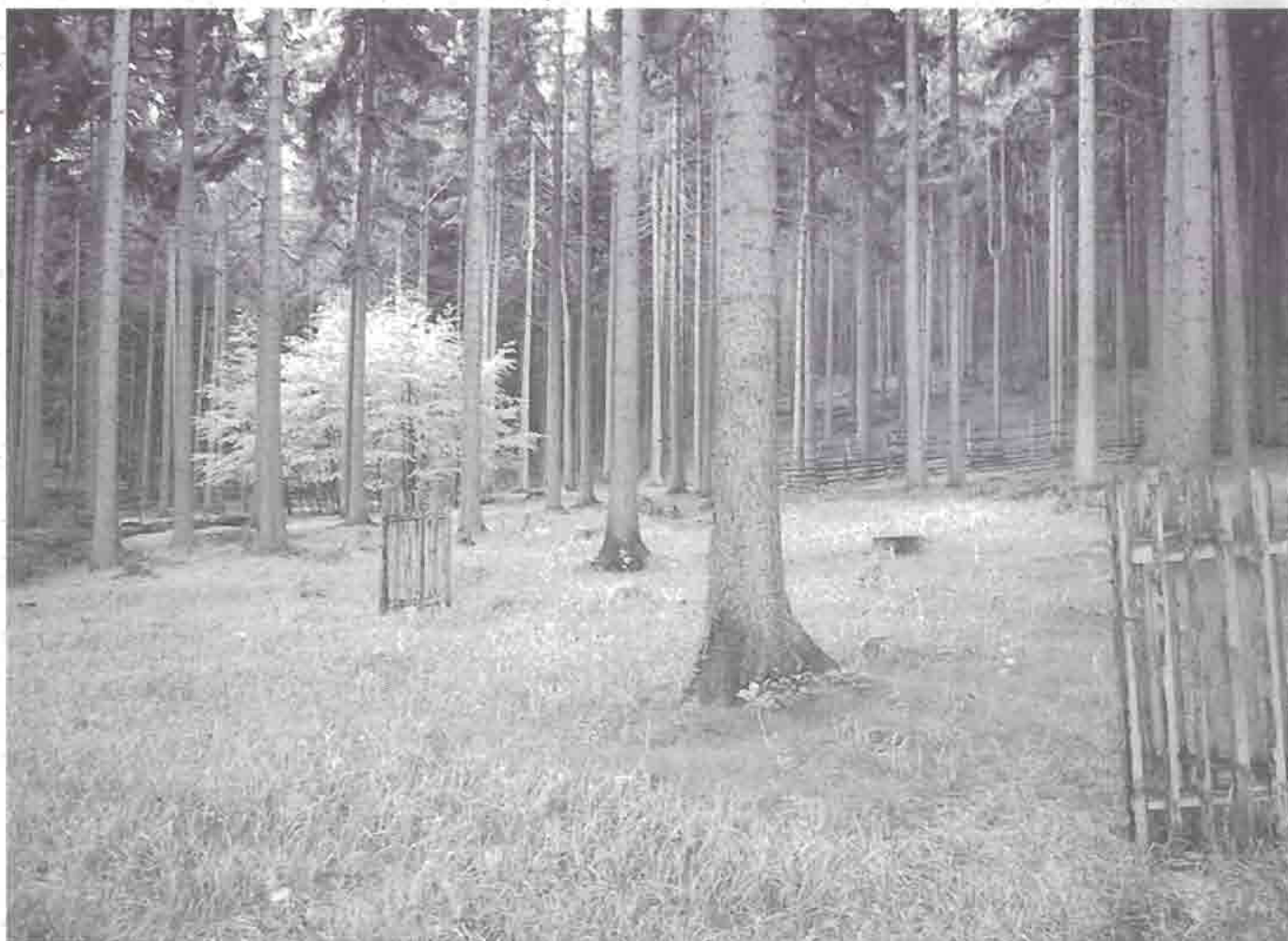
v národním parku?

vých monokultur jsou vykáceny stanovištně-nepůvodní smrky a na jejich místo jsou zasazeny sazenice buku, jedle či jiných původních dřevin. Tyto kotlíky, případně náseky, jsou následně rozšiřovány a předpokladem je, že během následujících desetiletí budou porosty stanovištně původních druhů převažovat nad nepůvodními lesními porosty a bude tak vytvořen základ pro samovolný vývoj lesních společenstev na území národního parku.

Těžba dřeva na území národního parku je tedy prostředkem pro zajištění přeměny zdejších lesních ekosystémů na porosty stanovištně původních druhů, věkově a prostorově diferencované, které bez dalších zásahů člověka zaručí **nastolení autoregulačních přírodních procesů**. Na mnoha místech národního parku, kde jsou tyto těžební práce nejvíce koncentrovány, byly instalovány vysvětlující informační tabule, jejichž cílem je vysvětlit důvody těchto zásahů návštěvníkům. Výrobu a instalaci informačních tabulí financovala obecně prospěšná společnost České Švýcarsko z finančních zdrojů projektu GEF. **Jan Drozd**

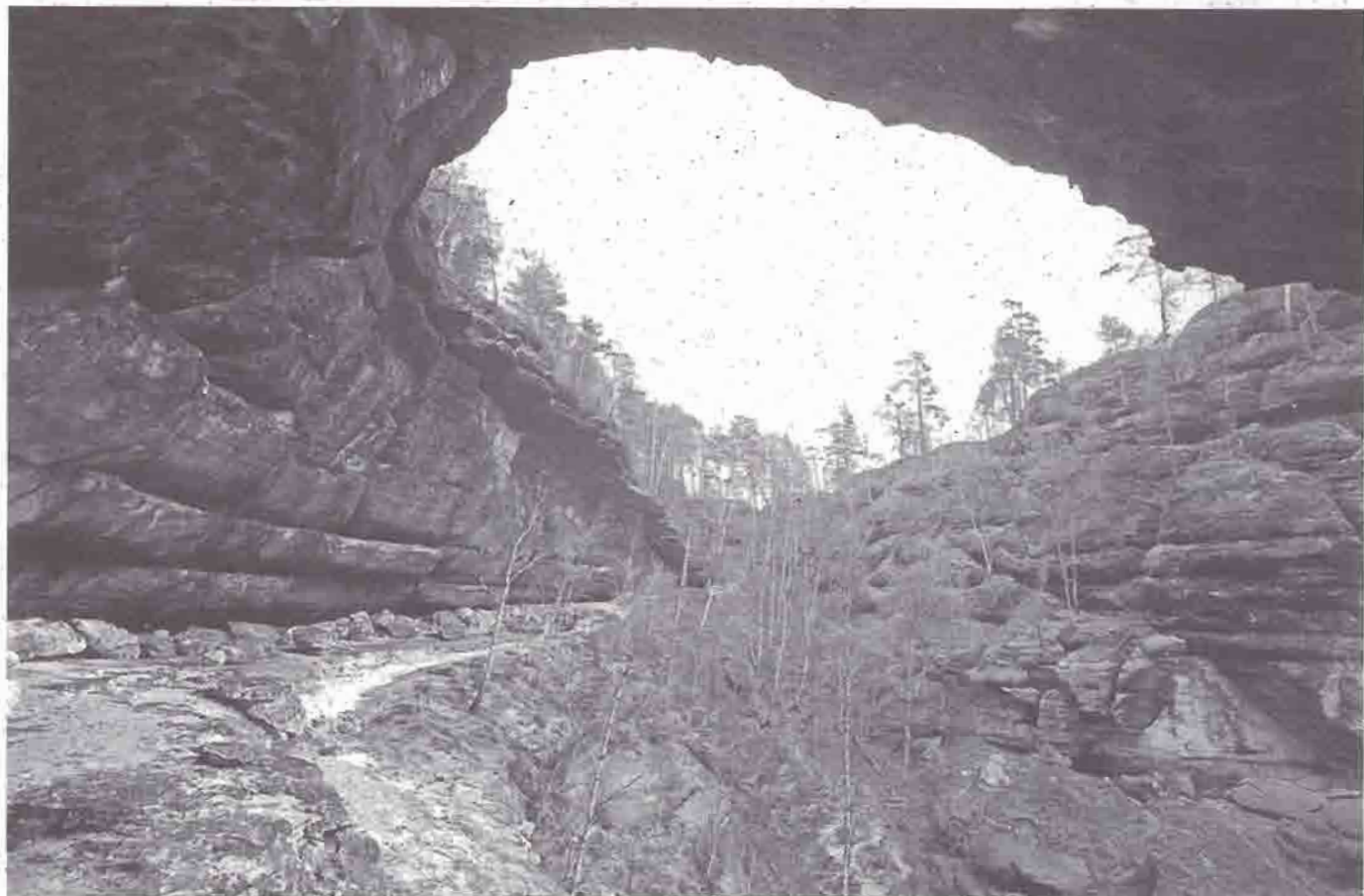
**Snímek nahoře: úspěšně započatá přeměna smrkové monokultury - odrůstající podsadba buku.
Dole: bukový kotlík ve smrkové monokultuře.**

Převisy a jejich paměť

Monumentální previs u Gabrielovy věže obývali lidé již ve středověku

Odkrývání stop pobytu lovců - sběračů z doby mezolitu pod převísem Okrouhlík.

Odne paměti jsou převisy v Labských pískovcích využívány jako velmi dobrá místa pro přenocování. Pro spaní je nejlepší suchý pelíšek a střeška nad hlavou. To ví každý živý tvor. Nejenom lidé, ale hlavně zvířata využívala a využívají pískovcové převisy k odpočinku a k přespání. Také k vyvádění mláďat: zálehy tu má jelení zvěř, kamzíci, mufloni... Teplá, suchá hnízda podobná ptačím tady na jaře pro svá malá selátka budují bačchyně. Bydlí tu plch s rodinou. Jezevčí hrady také často využívají suché náruče převisu. Ve stěnách převisů můžeme v dutinách najít hnízda rehků, konipasů horských, strážlíků a skorců.

O patro výš hnízdí pod převísem výr, krkavec, sokol a poštolka.

V písčité poušti na dně převisů bydlí mravkolev. Putují tudy nekonečné mravenčí karavany...

Pod převisy bydlívali také lidé. Překryty silnou vrstvou písčitého nánosu po nich hluboko pod dnešním dnem pře-

sů zůstaly ohniště, varné jamky, pazourkové úštěpky... To po těch nejstarších. Po lidech střední doby kamenné.

Po těchto lovecích pak přicházeli a no-covali tu první zemědělci, pastevci, obchodníci...

Ve středověku pak ochranu převisu často využívali smolaři ke stavbám dehtařských pecí.

V té době také převisy využívali lovci, dřevaři, prospektoři, horníci...

V dobách válečných tu našli azyl venkované z okolních obcí.

Spávali tu také vojáci, lapkové, pytláci...

Dnes pod nimi spí trempové, horolezci, turisté, romantici, opilci... Samozřejmě, že ne v národním parku.

Pískovcové převisy mají paměť jako slonové. Vše, co za svůj dlouhý život zažily, si pamatují.

Zapamatují si i nás. Václav Sojka

Převis v boční rokli Mlýnské rokli skrývá pod svou střechou pozůstatky dehtařské pece.

Lužický zlom

Geologická mapa podél lužického přesmyku
(dle CGU, Valečka a kol., 1997)

Čtvrtohory:	Třetihory:	Druhoohory až prahory:	Brněnská žula
<ul style="list-style-type: none"> Epiglaciové usazeniny a štěrky až štěrčiny (číslo 1) Glaciální usazeniny (číslo 2) 	<ul style="list-style-type: none"> Čadce (číslo 3) Čadce (číslo 4) 	<ul style="list-style-type: none"> Křídové pískovce (číslo 5) Permohrázské usazeniny a štěrky (číslo 6) 	<ul style="list-style-type: none"> Lužický granitoid
<ul style="list-style-type: none"> Hranice horninových jednotek 	<ul style="list-style-type: none"> Přesmyk 	<ul style="list-style-type: none"> Geologický profil 	

V posledním díle geologického okénka byla věnována pozornost *Köglerově naučné stezce* s geologickou tematikou, která vznikla již v první polovině minulého století a vedla zdejší krajem podél nejvýraznější tektonické poruchy - podél tzv. lužického zlomu (či lužického přesmyku).

Lužický zlom není sám o sobě zas až tak zajímavý geologický prvek, jedinečné jsou však procesy a jevy s ním související, které daly vznik místním zajímavostem. Jde o přibližně 110 km dlouhou a velmi starou tektonickou linii, která probíhá od Drážďan až do podkrkonoší (severního okolí Kozákova). Byla založena hluboko v zemské kůře a je velice složitá. Mezi Drážďany a Jitřavou má **charakter plochého přesmyku** (tedy charakter zlomu, kdy jedna horninová kře je posunuta vzhůru vůči druhé horninové kře po ukloněné zlomové spáře). Pohyby na lužické poruše se v průběhu geologických období mnohokrát opakovaly a celá zlomová zóna je částečně aktivní dodnes.

Lužická porucha není pouze tenkou jednolitou linií v terénu, jde o celé pásmo (jakousi soustavu) tektonických poruch, které mají v oblasti národního parku převládající směr SZ - JV a v současnosti oddělují starý lužický žulový masív (na SV) od pískovcové oblasti české křídové tabule (na JZ). Geologický podklad severně od lužického zlomu tedy tvoří převážně granit / žula a příbuzný granodiorit lužického masívu. Jsou to horniny poměrně odolné proti erozi a denudaci, proto má zdejší krajina pouze mírně zvlněný reliéf a nevznikla zde hluboká údolí s příkrými svahy, která jsou naopak typická pro pískovco-

(dokončení ze strany 7)

vou oblast jižně od zlomu (tedy na větší území Národního parku České Švýcarsko).

Podél lužického přesmyku došlo v období třetihor k násunutí kry lužického masívu na jižněji ležící křídové pískovce. Průzkumnými vrty na lužickém přesmyku byla zjištěna geologická zajímavost - převrácený obvyklý vrstevný sled, kdy se starší granitické/žulové horniny místy nacházejí nad mladšími pískovci, které říkáme „stratigrafická inverze“.

Tektonická aktivita v zóně lužické poruchy vedla ke vzniku ohlazů zdejších pískovcových skal - tzv. tektonických zrcadel. Tento zvláštní úkaz vznikl na zlomových plochách, podél kterých se pohybovaly jednotlivé horninové kry. Třením se plochy navzájem postupně vyhlazovaly a vznikl tak typický lesklý povrch horninových bloků. Tektonická zrcadla jsou tedy právě v této oblasti dokladem intenzivních pohybů na lužickém zlomovém pásmu, které zde v minulosti probíhaly.

Bystrý pozorovatel může tento jev objevit přímo na skalních - např. na skalách zvaných Plačtivé kameny (též „Milenci“) či na Kamenném vrchu nedaleko obce Vlčí hora. V okolí průběhu lužické poruchy je možné najít zrcadla i na dalších menších pískovcových masivech nebo drobných úlomcích pískovce rozetých v blízkém okolí zlomu.

Zuzana Vařilová

Tektonické ohlazy na Plačtivých kamenech. Foto: Z. Vařilová

Pomozte Dolskému mlýnu

Máte-li chuť a čas pomoci tomuto pohádkovému mlýnu, přijďte na brigády, které se tu uskuteční o sobotách 19. května a 16. června 2007. Bude se odklízet cihlové rumišťe bývalého hotelu, které dnes brání volnému odtoku vody při výrazných srážkách. Pracovní rukavice jsou nutností, krumpáč, lopata či kolečko budou vítané. Sraz vždy v 9 hodin na mlýně. Včasná ptáčata povodí po objektu (a na ostatní se těš) Natalie Belisová

Blíže informace: 737276859,
n.belisova@npes.cz

Nezvaný host

Nebyl zván, ale byl předem ohlášen meteorologickou službou. Přišel večer 18. 1. 2007 a zdržel se přes noc. Byl silný a prudký a choval se podobně jako lupič v chalupě. Od německých meteorologů dostal jméno Kyrill. I když se k nám choval o něco ohleduplněji než ke kolegům na Šumavě nebo v Krkonoších, kde na Sněžce dosáhl rychlosti 216 km v hodině, přesto ráno 19. 1. 2007 po něm zůstalo ležet na území Národního parku České Švýcarsko 2500 m² převážně smrkových vývrátů a polomů. Dle sdělení meteorologů z Kočkova mohl na Růžáku dosahovat v nárazech rychlosti 150 km v hodině. Tento nápor nepřežilo hned několik velikánů, jako např. mohutný solitér smrku ztepilého (dle letokruhů asi 150 let), zvaný Smrk svobody, v Mokřém dole, na Mlýnech se Kyrill opřel pro změnu do mohutného buku, který zlomil a mrštil s ním takovou silou, že jeho křehké dřevo se rozlámalo na stovky kusů. Kolem 21. hodiny toho večera vyřkl i ortel nad památnou lípou na Vysoké Lípě, kterou po 250 letech vytrhl z kořenu. Podobně se zachoval k o něco mladší lípě v Růžové, kterou pro změnu zlomil a vrhl ji na vedle stojící stodolu, u které poškodil nejen střechu, ale i většinu krovu.

Stezka v Divoké soutěsce.

Ale abychom mu jenom nekřivdili, v několika případech složil stromy na centimetr přesně. Zvláště úctyhodně se zachoval v případě smírčího Riedlova kříže u Růžové. Vývrát borovice na něj poslal tak, že zasáhl spodní masivní část této pískovcové památky. Stačilo pár centi-

metrů a rameno kříže by to jistě nevydrželo. Tímto přesným zásahem se kříž pouze vyvalil ze svého staletého lože, do kterého ho společně usadili zpět pracovníci CHKO LP, NP České Švýcarsko a LČR. Věřme, že když byl kříž ušetřen před zkárou přírodním živlem, že ho nepoškodí pro další staletí ani zlovolná ruka člověčí. Za další dva přesné zásahy by se nemusel stydět ten nejlepší dřevorubec. Stalo se tak v případě vzrostlého smrku 34 m vysokého, když byl složen napříč oplocené monitorovací plochy 25 x 25 m u Jetřichovické Bělé. Špička, která o 3 m přesahovala z oplocenky dopadla přesně na kůl ohrady a přelomila se o něj a z oplocenky se neuvolnila jediná plaňka. V druhém podobném případě, to bylo pod Růžákem; Kyrill složil smrk do mezery mezi oplocený krmelce pro slabší zvěř a vedle stojícím smrkem. Měl na to 1,5 m a mířil přesně, nedošlo k poškození krmelce, ani oplocení. Vypadalo to, že si řekl, přece nebudu ničit něco, co je pro zvěř. Možná, že i ve stejnou chvíli padly smrky na opačné straně Národního parku, a to v jedné boční rokli Vlčího potoka. I zde zůstalo ušetřeno mohutné mraveniště a stačilo pouhé tři metry a bylo rozmetáno.

Památná lípa ve Vysoké Lípě.

V dalších případech již tak ohleduplný nebyl. Padající stromy zasáhly elektrovedy na Mezní Louce, strom padl i na elektroved vysokého napětí vedoucího přes řeku Kamenici mezi Vysokou Lípou a Kamenickou Strání. Dva dny byl přerušen též přívod proudu na Tokaň. Částečně se také podíval jak je připevněna střešní krytina na vyhlídkových altánech na Mariině vyhlídce a Rudolfově kameni. Co bylo připevněno špatně, vzal s sebou. Rovněž krytina na recepci v kempu na Mezní Louce se mu zdála již zastaralá. I řeka Kamenice nesla polámané větve, kterými se ucpal rybí přechod na Divoké soutěsce. Ráno v pátek 19.1. se začalo s odstraňováním padlých stromů. Státní silnice již v nočních hodinách uvolňovali hasiči. Lesní správa začala se zajištěním průjezdnosti hlavních lesních cest v NP. Strážci prošli a odstranili větve a menší polomy na hlavních turistických stezkách. Přesto, že sdělovací prostředky upozorňovaly na možné nebezpečí v lesích, tak v sobotu 20. 1. bylo zvědavců na Mezní Louce dost a dost. Neodfouklo to snad Sokolí hnízdo nebo dokonce Pravčickou bránu? Tak mi to připadalo, když jsem upozorňoval skupinky těchto

Krmelec pod Růžákem

zvědavých a na nebezpečí nedbajících návštěvníků.

V následujícím týdnu strážci prošli všechny zbývající turistické stezky a označili nebezpečné „věšáky“ z vyvrácených a polámaných stromů. Ty násled-

ně odstranila lesní správa. Nebezpečné polomy vznikly nad arkádami v Divoké soutěsce, kde po dohodě se starostou obce Hřensko a společné obhlídce se strážci NP byla stezka uzavřena. Rovněž na modré stezce u Dolského mlýna vzniklo více nepřehledných polomů. Po jejich odstranění vznikl další problém s uvolněnými kameny, které s sebou strhly kořeny vyvrácených stromů a zůstaly nebezpečně viset nad stezkou. Vlivem padajících větví došlo k poškození zábradlí u stezek pod Pravčickou bránou a pod Praporkem v Kyjovských skalách. Vývratem mohutného smrku byla poškozena kamenná stezka z Mezně do soutěsek a podobným způsobem na dvou místech stezka vedoucí přes Růžák. Turistickou stezku v Suché Kamenici na území CHKO Labské pískovce zavalil Kyrill nejméně 20 stromy.

Po přečtení jste si možná na tu noc vzpomněli a řekli si, to byla pohroma. Žijeme ale na živé planetě, kde odpradávná přírodní živly byly a budou. Působením člověka na této planetě se ale jistě přírodní zákonitosti mění a měli bychom si to včas uvědomit. Vždyť jen za pár minut, které jste věnovali četbě tohoto článku, zmizely desítky hektarů amazónských pralesů v Jižní Americe. A to nebyl Kyrill!!!

Václav Nič,

strážce NP České Švýcarsko

Smrk svobody.

Riedlův kříž po řaděni orkánu Kyrill.

Znovuosazení kříže 7. února 2007 provedli ing. Karel Stein, Václav Nič a Petr Lajbl.

Kunst und Natur / Umění a příroda

Nová stálá expozice NP Saské Švýcarsko

V informačním středisku NP Saské Švýcarsko *Schweizer Haus* na Bastei (nad městečkem Kurort Rathen) mají návštěvníci nádhernou příležitost zhlédnout umělecká díla ztvárňující krajinu Labských pískovců po obou stranách hranice v časovém období mezi 17. a 20. stoletím.

Jedinečná díla, mezi kterýmiž nechybí ani mědirytiny Thieleho, Jentsche, Zingga ani Richterů aj., byly vystaveny díky manželům **Uršule a Dietrichu Hasse**, kteří svou rozsáhlou sbírku věnovali Úřadu Národního parku Saské Švýcarsko. Ovšem pod podmínkou, že sbírka bude dílem vystavena, dílem pak sloužit vědecké práci. Umístění na velmi hojně navštěvovaném místě, jakým Bastei bezesporu je, bylo jistě dobrým počinem, neboť právě zde je možno oslovit široké zástupy z řad veřejnosti. Velký dík a uznání patří zejména Franku Richterovi z Úřadu NP, který se expozici velmi intenzivně věnoval. Výběr a uspořádání svědčí

o jeho hlubokých znalostech a vztahu ke krajině i umění.

Sbírku tvoří přibližně 450 grafických listů, 400 knih, map a pohlednic.

Rovněž fotografka paní **Ingrid Rulff** odkázala ve své závěti svou sbírku Úřadu Národního parku Saské Švýcarsko s přáním zpřístupnit ji dle možností veřejnosti. Ke sbírce patří na 90 grafických listů, dále několik knih a pohlednic.

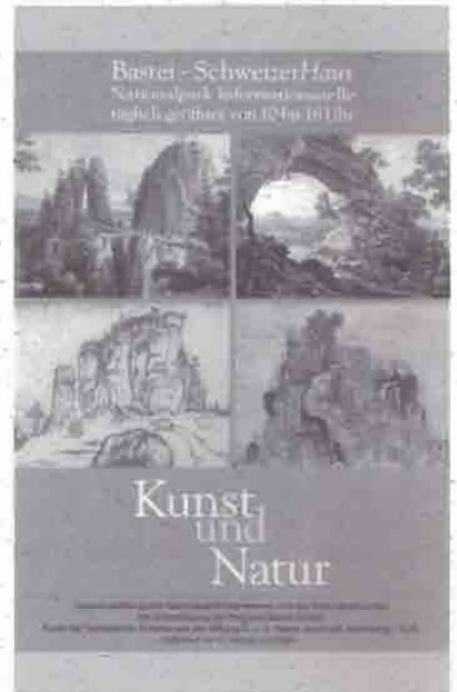
Vystavené exponáty představují dobrých 250 grafik i několik vzácných knih.

Díla, která nejsou fyzicky vystavena, jsou přístupná v elektronické podobě. Prostřednictvím obrazovky ovládané dotykem si může návštěvník listovat celou sbírkou.

Expozice je přístupná denně od 10-18 hod. Jistě potěší i fakt, že vstup je volný.

Vyhledky z Bastei a skalního hradu Neurathen představují výborný cíl-samy o sobě. Přidáme-li ještě výše zmíněnou výstavu, máme, myslím, tip na velmi pěkný výlet.

Antonín Votápek

Carlotta (Barbara Beckler) Eisenstein über Rathen, Kupf. 19. Jh.

Adolf Ludwig Henckes, Neandorfer Felsenstein, Kupferstich, 19Jh.

Johann Carl August Wörner, Felsengrotten, Kupferstich um 1840

Adrian Alexander Haas, Königstein und Lichtenau, Kupferst. 1798

Carl August Richter, Eisenstein, Kupferstich, um 1830

Karl von Piloty, Felsengrotten, Kupferstich, um 1840

Adrian Zingg, Bastei, Kupferstich, um 1800

Johann Gottfried Zwickel, Eisenstein, Kupferstich, um 1830

Carl von Piloty, Felsengrotten, Kupferstich, um 1840

Správa NP školila průvodce z řad turistů aneb „Trocha komunikace nikoho nezabije...“

V minulém čísle našeho zpravodaje jsem končil svůj článek na téma „Turistika vs. ochrana přírody“ lehkým povzdechnutím nad vážnoucí komunikací mezi oběma tábory, tj. státní ochranou přírody na jedné straně a turisty na straně druhé. Jen pro připomenutí, v létě loňského roku proběhl v Krásné Lípě celo-státní turistický sraz, v jehož rámci se měl konat také seminář na téma „turistika a ochrana přírody“. Bohužel, z nejrůznějších příčin popsanych v avizovaném článku k tomuto setkání ochránců přírody a Klubu českých turistů nedošlo, a šance využít této mimořádné příležitosti k vyjasnění si některých sporných záležitostí tak bohužel zůstala nevyužita. Jsem rád, že tentokrát mohu na stejné téma napsat článek mnohem optimističtější.

V rámci projektu Obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko „**Informačně-vzdělávací systém v chráněných územích Českého Švýcarska**“, jehož partnery jsou mimo jiné také Správa NP a KČT Krásná Lípa, se totiž podařilo zorganizovat víkendový seminář pro dobrovolné průvodce z řad místních turistů. V rolích školitelů se představili většinou zaměstnanci Správy NP. Cílem tohoto setkání bylo proškolení zástupce turistů,

kteří se věnují dobrovolné průvodcovské činnosti, v oblasti ochrany přírody NP České Švýcarsko. Účastníci kurzu (bylo jich celkem 20 nejen z Krásné Lípy, ale také z Dolní Poustevny, Mikulášovic, Šluknova, Rumburku, Varnsdorfu či z Nového Boru) se tak postupně seznamovali např. s geologií, flórou a faunou národního parku, dozvěděli se řadu věcí z oblasti péče o lesy, významná část programu byla věnována pravidlům chování v národním parku i diskusím nad návštěvním řádem NP České Švýcarsko. Aby se seminář neproměnil jen v horečné prepisování prezentací na papír, byla pro účastníky připravena tzv. „skripta“ obsahově odpovídající programu školení. Posluchači se tak mohli v klidu soustředit na jednotlivé přednášky a jen tu a tam si udělat poznámky přímo do skript. Na závěr celého kurzu čekal na účastníky test složený z 27 zkušebních otázek a poznávání 5 druhů rostlin a 5 druhů živočichů. Všem účastníkům se podařilo dosáhnout takového výsledku (úspěšnost odpovědí vyšší než 70 %), že jim na jeho základě mohl být udělen certifikát o úspěšném absolvování kurzu. Tento certifikát držitele sice neopravňuje k nějakým výhodám při pohybu na území ná-

rodního parku, ale i tak má svou váhu a stává se jakousi prestižní známkou kvality daného dobrovolného průvodce.

Kromě „bezkonfliktních“ témat, jakými bylo např. povídání o přírodních poměrech, došlo samozřejmě i na kontroverznější témata, konkrétně např. povolování hromadných akcí pro veřejnost, vstup na území I. zóny NP apod. Některé věci se podařilo vysvětlit přímo na místě, u jiných je hledání oboustranně akceptovatelného řešení složitější, ale přesto si myslím, že toto setkání bylo prospěšné jak pro turisty, tak pro Správu NP. Vždy je totiž lepší si sporné věci vyříkat z očí do očí než se navěnek tvářit, že žádné problémy neexistují. Konflikty totiž dříve nebo později stejně vyplují na světlo, ale v případě, že vše delší dobu pouze doutná pod povrchem, může dojít k nečekaně silné erupci... Myslím, že celkově velmi příznivé hodnocení celého semináře jak ze strany turistů, tak lektorů ze Správy NP i organizátorů z Obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko svědčí o tom, že celá akce napomohla „otupit hrany“. Doufejme, že další podobná setkání budou následovat a povedou ke spokojenosti nejen všech zainteresovaných lidí, ale především nádherné přírody Národního parku České Švýcarsko.

Richard Nagel

Luční soutěž

Louky Českosaského Švýcarska

Spolek péče o krajinu Saského Švýcarska a východního Krušnohoří a REGIO centrum, o.p.s. ve spolupráci se správami CHKO Labské pískovce, NP Saské Švýcarsko a Informačním střediskem Národního parku Saské Švýcarsko v letošním roce společně vypisují již 3. ročník soutěže, v jejímž rámci budou ohodnoceny přírodě blízké - ekologické způsoby obhospodařování luk.

Soutěž chce upozornit na hodnotu pestrých, druhově bohatých luk, jimž je věnována náležitá péče, tedy biotopů, které tvoří důležitou krajinou součást našeho regionu.

Louky patří k nejcennějším, ale zároveň také nejohroženějším součástem krajiny Českosaského Švýcarska.

Druhově bohatší louky jsou zpravidla extenzivně obhospodařovány a vyznačují se vysokým podílem kvetoucích rostlin a dalších druhů bezobratlých (motýli apod.) - cca 250 m n.m.

Soutěž dává hospodářům (těm, kdo péči provádějí) možnost své nejlepší louky prezentovat a pochlubit se svou dlouhodobou prací a získat odpovídající ohod-

nocení. Tím je i připomenut široké veřejnosti význam provádění péče o louky. V centru zájmu tak má opět stanout hodnota vhodného obhospodařování, které zachová druhové bohatství naší krajiny a přírody.

Kdo se může zúčastnit?

Všichni soukromí uživatelé a zemědělské podniky všech forem vlastnictví, a to provozující předmětnou péči jako hlavní nebo vedlejší činnost. Ze soutěže jsou vyloučeny všechna zařízení ochrany přírody a péče o krajinu. Ohodnoceni budou pouze konkrétní uživatelé, kteří provádějí hospodářská opatření na loukách.

Jaké plochy lze do soutěže přihlásit?

Všechny louky a pastviny Českosaského Švýcarska (v ČR území CHKO Labské pískovce, NP České Švýcarsko a část Šluknovského výběžku - území severovýchodně od silnic spojující Kyjov - Krásnou Lípou - Rybniště - Varnsdorf).

Co je hodnoceno?

Hodnocen je stav a vývoj plochy (dru-

hové bohatství a pestrost, typické druhy, obsah živin) a způsob obhospodařování plochy.

Kdo hodnotí?

Porota složená z odborníků z oblastí: botanika, správa CHKO/NP, ekologické zemědělství, kultura

Kdy je prováděno hodnocení?

Zhruba v polovině června, plochy v té době ještě nesmějí být posečeny.

Jaké ceny lze získat?

1. cena: 150 eur
2. cena: 100 eur
3. cena: 50 eur

Kdy a kde jsou ceny udělovány?

V neděli 16. září 2007, v rámci slavnostního vyhlášení vítězů na Luční slavnosti u obce Ebenheit pod Liliensteinem.

Co je třeba udělat?

Do konce června nechat soutěžní plochu neposečenou, přihlásit se a vyčkat telefonátu poroty, která svůj příchod ohlásí předem.

Kdy, jak a kde se přihlásit?

Přihlášku zašlete poštou, faxem, e-mailem nebo zavolejte do 11. května 2007 na:

REGIOcentrum, o.p.s.

Máchova 1192/3

408 01 Rumburk

tel./fax: + 420 412 554 025

e-mail: infokancelar@centrum.cz

Dopis, fax či e-mail označte heslem:

“Luční soutěž 2007”.

Nepotřebujete žádný zvláštní formulář, postačí uvést:

- jméno soutěžícího / název podniku - včetně adresy a tel. čísla (důležité pro možnost sjednání času setkání s porotou!),

- údaj o ploše (číslo parcely, katastrální území a zakres do katastrální mapy nebo do základní mapy 1:10 000).

Antonín Votápek

Správa Národního parku České Švýcarsko
ve spolupráci s Obecně prospěšnou společností České Švýcarsko
vyhlašují

8. ročník fotografické soutěže

„Náš Národní park České Švýcarsko“

na téma: **KRAJINA ZROZENÁ Z MOŘE**
aneb Geologické zajímavosti Českého Švýcarska

- Soutěžní fotografie (popř. CD s fotografiemi) označené jménem, adresou, věkem autora a názvem snímku zasílejte na adresu: Správa NP České Švýcarsko, Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa.
- Obálku viditelně označte heslem „FOTOGRAFICKÁ SOUTĚŽ“.
- Digitální fotografie lze poslat také e-mailem na adresu: r.nagel@npcs.cz (do předmětu zprávy napište „Fotografická soutěž“).

- Hlavní cena: **digitální fotoaparát**
- Sponzorem hlavní ceny je společnost České Švýcarsko, o.p.s.
- Zajímavé ceny čekají i na soutěžící na 2. a 3. místě (např. výpravné fotografické publikace o přírodě Českého Švýcarska)

Krajina NP České Švýcarsko je krajinou zkamenělého písku. Před dávnými časy ho pravěké řeky uložily v mocných vrstvách na dno moře, kde se postupně přeměňoval na pískovec. Všemohoucí příroda však není se svým dílem nikdy hotova. I pískovec se postupně mění a mizí a nabývá přitom nejrozmanitějších tvarů a podob. Brány, římsy, okna, hrnce, pokličky, zdi i věže, to vše dokáže příroda vymodelovat v pískovcové krajině. Zachyťte na svých fotografiích úchvatnou sílu a fantazii přírody a pošlete nám své snímky geologických zajímavostí Českého Švýcarska, na které narazíte během vaší návštěvy národního parku!

- Jeden účastník může do soutěže zaslat maximálně 10 snímků.
- Soutěž je určena všem fotografům bez rozdílu věku.
- **Kategorie:** do 19 let; od 19 let.

Bližší informace:

- Richard Nagel, tel.: 412 354 048,
e-mail: r.nagel@npcs.cz.
- www.npcs.cz

Uzávěrka soutěže je 31. října 2007

Soutěž je pořádána v rámci projektu „Informačně-vzdělávací systém v chráněných územích Českého Švýcarska“.
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem EU a státním rozpočtem České republiky.

Z historie myslivosti na českokamenickém panství

V představách lidí - „nelovců“ je myslivec člověkem v zeleném, který sedává na posedu a střílí zvěř. Někdy škodnou (lišky, kuny), většinou ale zvířata, určená k zpestření jídelníčku - jeleny, srnce, muflony či zajíce. Na tabuli jedlíků však putovali i pernatci; většinu z nás jistě napadne koroptev, křepelka nebo bažant. Jenže v minulosti by nám na výčet „jedlých ptáků“ pouhé tři prsty nestačily. Kuchaři běžně upravovali i vrabce, skřivany, slavíky, drozdy, havrány, krkavce, kosy, sýkory, rehky a další „droboulinkou nebeskou havěť“, s níž by dnes hospodyňky hrdého lovce vykázaly z kuchyně.

Lapání drobného ptactva nevěnovali hlavně **ptáčníci (čihaři)**. Používali k tomu rozmanité metody a druhy pastí od osidel po špruhle, lov na výrovku a lep. K pojiďačům drobného ptactva nepatřila pouze chudina, dodávalo se i na jídelní tabuli vrchnosti. O dodávkách ptactva se lze dočíst v úředních instrukcích a zprávách českokamenického panství. Pochutina nezřídka podnikala posmrtnou pouť za urozenými konzumenty řadu kilometrů, např. do Prahy. Současně se objevovaly i příkazy, které čižbu regulovaly. Poddaní si museli předem vyžádat svolení na úřadu, jinak jim hrozila pokuta (1712);

své úlovky museli přednostně nabídnout k odkoupení vrchnosti. „*Zůra budiž čerstvě ulovení ptáci, 72 kusů jeřábů a 30 kusů drozdů odesláno poslem*“ (1685), „*Dle rozkazu, že kdokoliv uloví koroptev, má tuto poslat vrchnosti, je od lesních čeledínů odesíláno do Prahy 13 kusů koroptví*“ (1691), „*Rychtáři a lesníci mají co jen možno nejvíc ptáků dovézt ráno na zámek v (České) Kamenici*“ (1717), „*Budiž znovu přikázáno aby čihaři ulovené ptáky v pátek a v sobotu vlastnoručně přinesli k odkoupení, na což mají dohlédnout rychtáři*“ (1718). Ne vždy se požadavky vrchnosti podařilo splnit: „*Na špruhle nebyl uloven žádný pták, jelikož je příliš teplé počasí*.“ (Hlášení hejtmána vrchnosti, 1691), „*Ptáčníci bohužel nic nechytily, museli tedy být posláni chlápce z okolí na pastviny s lněnými oky*“ (1694).

Čestné místo v plejádě ulovených pernatců mívával **tetřev hlušec**; na jeho lov neměli poddaní právo, to patřilo jen vrchnosti a lesním zaměstnancům. „*Co se tetřevů týče, do tohoto dne se nepodařilo ulovit žádného, jelikož v lesích stále ještě leží sníh*.“ (1687). V každém polesí byly jiné životní podmínky a tím i různý počet těchto ptáků. Roku 1846 jich bylo nejvíce v revírech Přední Jetřichovice (18 ks), Přední Doubice (8 ks) a Zadní Doubice (5 ks), nejméně v rynartickém a srbskokamenickém polesí (vždy po 2 ks). Dohromady byl jejich stav odhadován na 43 kusů.

Při honu na tetřeva využívali myslivci i vrchnost různých **příbytků**. K nejproslulejším patřila lovecká chata Na Tokáně, podle názvu lze usuzovat na podobný, byl méně honosný útulek pod převisem Balzerova ležení (starý název by měl být spíše přeložen jako Tetřevna či Tokaniště). Míst se zázemím lovců však bylo povícero. O jednom takovém se dozvídáme z úřední zprávy z října roku 1748. Tehdy se plánoval lov tetřevů v doubickém polesí, na který byl pozván i spříbuzněný hrabě Josef Kinský ze Sloupu a další šlechta. Hrabě Josef tehdy nabídl, že za své náklady nechá postavit v lese „domeček“ na Kuním vrchu, hodinu od obce Doubice. Odtud byly na dosah lokality,

Lov tetřeva do pastí, rytina z r. 1653

kde se tetřev vyskytoval - skalní útvary Chléb a sýr, Jankův les (Zadní Jetřichovice), Střelecký kámen i Jedlina. Domek vyrostl přímo na vršku, patro i přízemí bylo rozděleno vždy na světničku a komoru; náklady (s výjimkou stavebního dříví) činily kolem 150 zlatých. O osudu domku se dále dozvídáme až roku 1779, kdy požádal Johann Chr. Schlesinger z Doubic vrchnost, aby mu byl přenechán „tetřeví domek“ v místním polesí. Řadu let již neměl být používán a tak byl ve špatném stavebním stavu. Poddaný jej chtěl opravit a užívat za roční nájem 5 zlatých. Hrabě však odpověděl, že domek postavil kdysi jeho strýc a on i jeho rodina zde, hluboko v lesích, pobývali. Byl jim darován pro příležitost lovu na tetřeva, a proto nemůže žadateli vyhovět. Dnes je veta jak po domečku, tak bohužel i po králi pernaté divoké...

K podobnému účelu, tentokrát však již snad ne pouze za účelem lovu tetřevů, vyrostly roku 1825 i další dvě **lovecké chatky** - v revíru Kytlice (Falknov) na tzv. *Hackelshaide* a druhá na *Hohe Hübel* (dnes bezejmenný vršek za Potočným kamenem) v rynartickém polesí. Dříví na stavbu rynartické chatky bylo zhotoveno na vrchnostenské pile v Dolní Chřibské, práce byla sjednána s tesaři Josefem Fliegelem, Fránzem Ditrichem a Antony Wenzely (otcem a synem). Objekt byl prkenný, střechu měl krytou šindelem. Stavba (kromě přípravy terénu nádeníky) trvala deset dní; práce řemeslníků přišla vrchnost na 43 zlatých a 15 krejcarů. Ani po této stavbě dnes nenalezneme v krajině jedinou stopu. Kdo ví, kolik podobných nám tedy uteklo mezi prsty.

Natalie Belisová

Střelba tetřeva, rytina z r. 1719

České Švýcarsko - zpravodaj Správy Národního parku České Švýcarsko, ročník 6, číslo 1/2007, č. reg.: MK ČR E 13314.

Vydává: Správa Národního parku České Švýcarsko, Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa, tel./fax: +420-412 354 055.

Redakce: Natalie Belisová. Spolupráce: Handrij Härtel, Zdeněk Patzelt, Václav Sojka. Grafická úprava: Pavel Panenka (panenka@principdc.cz). Tisk: BFHM, spol. s r. o., 403 36 Liboucheč 84. Vyšlo v květnu 2007. Neprodejné.

Canon - hlavní partner NP České Švýcarsko